

рідну землю від будь-якого недруга визначає життєву позицію патріота України. Вихід України в ряд розвинених європейських держав неможливий без патріотів, відданих своїй землі. Саме такі люди можуть забезпечити демократичний розвиток України, що детермінується створенням умов для вільного розвитку особи, людини, нації.

Вищенаведене дозволяє констатувати, що формування національно-державницької свідомості учнівської молоді, здатної забезпечити успіх державного будівництва, є одним із основних завдань теорії і практики виховання. Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку пов'язані з завданнями передання вихованцям соціального досвіду, успадкуванням ними духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формуванням незалежно від національної приналежності особистісних рис громадянина Української держави, духовності, трудової, моральної, розумової, естетичної, правової, фізичної та екологічної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галушинський М. Національне виховання. - Львів, 1920. – 32 с.
2. Євшан М. Національне виховання (Гадки і мрії) // Життя і мистецтво. - 1920. - Ч.2.- С. 38-41.
3. Магальяс С. Поради для освітників: Форми і методи освітньої праці. - Львів: Накл. Т-ва "Просвіта", 1933. - 96 с.
4. Мала енциклопедія етнодержавознавства / Відп. ред. Ю. Римаренко. - К.: Довіра: Генеза, 1996.-942с.
5. Огієнко І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу (Репринтне відтворення 1918 р.) - К.: Довіра, 1992. - 141 с.
6. Перший український педагогічний конгрес, 1935. - Львів: Накл. Т-ва "Рідна Школа", 1938. -252с.
7. Франко І. Одвертий лист до галицької молоді // Зібрання творів: У 50 т. - К.: Наукова думка, 1986. - Т. 45. - С. 401 - 409.
8. Черненко А.М Українська національна ідея. - Дніпропетровськ: ДДУ, 1994.- 144 с.
9. Целевич В. Нарід, нація, держава. - Вінниця: СМК "Наш час", 1934. - 112 с.

УДК: 371.125:37.018.32

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З УЧНЯМИ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ

Чернецька Ю.І., аспірант

Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

Стаття присвячена проблемі роботи соціального педагога в школі-інтернаті з хворими дітьми: розкривається сутність та специфіка організації навчально-виховного процесу, розглядається зміст, форми та методи соціально-педагогічної діяльності в інтернаті, позаурочна робота, яка є невід'ємною частиною загального охоронного режиму в спеціальній школі.

Ключові слова: соціальний педагог, діти з обмеженими можливостями, соціально-педагогічна діяльність, школа-інтернат, соціальна адаптація, реабілітація.

Чернецкая Ю.И. СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ РАБОТА С УЧЕНИКАМИ ШКОЛ-ИНТЕРНАТОВ / Харьковский государственный педагогический университет им. Г.С. Сковороды, Украина.

Статья посвящена проблеме работы социального педагога в школе-интернате с детьми с ограниченными возможностями: раскрывается сущность и специфика организации учебно-воспитательного процесса, содержание, формы и методы социально-педагогической деятельности в интернате. внеурочная работа, которая является неотъемлемой частью общего охранного режима в специальной школе.

Ключевые слова: социальный педагог, дети с ограниченными возможностями, социально-педагогическая деятельность, школа-интернат, социальная адаптация, реабилитация.

Chernezkaya U.I. SOCIAL-PEDAGOGICAL WORK WITH PUPILS FROM BOARDING-SCHOOLS / Kharkov State Pedagogical University named after G.S. Skovorodi, Ukraine.

The report is devoted to the problem of the social pedagogue's work with children with limited possibilities boarding-school: special essence of the educational process organization, contents, forms and methods of the social-pedagogical activity in the boarding-school, extracurricular work that is an integral part of the general protection procedure in a special school.

Key words: social pedagogue, children with limited possibilities, social-pedagogical activity, boarding-school, social adaptation, rehabilitation.

У наш час, коли йдеться про перехід до нового способу існування українського суспільства, а саме до його трансформації як в економічній, політичній так і соціальній сферах, значущою стає проблема роботи соціального педагога з представниками соціально-незахищених верств населення, серед яких хворі діти є однією з найбільш уразливих груп. Гострота цієї соціальної проблеми примушує говорити про спеціальну школу, саме про школу-інтернат.

Наукові уявлення та знання світового суспільства про проблеми роботи з хворими дітьми дійшли певного рівня розробленості. Сучасна спеціальна педагогіка надає безліч підходів до вирішення цих проблем.

У працях Галкіної Т.Є., Пряжнікова Є.Ю., Морозової Н., Сидорова В.І. йдеться про соціально-педагогічну діяльність, яка є різновидом численних видів професійної діяльності. Кожна професійна діяльність характеризується наявністю специфічних, притаманних лише їй компонентів, має певну структуру. Спираючись на надбання психологічних та педагогічних наук, у системі соціально-педагогічної діяльності в першу чергу виділяють її суб'єкт та об'єкт. Професійна діяльність не є спонтанною чи фрагментарною. Вона спрямована на досягнення певних цілей та результатів, які зумовлюються метою конкретної діяльності. Загальна мета соціально-педагогічної діяльності в школі-інтернаті полягає у створенні оптимальних умов соціалізації дітей та молоді. Соціальна школа забезпечує дітям з обмеженими можливостями медичний і психологічний супровід. Для цього в її штаті є відповідні спеціальності. У школах-інтернатах для хворих дітей таким спеціалістом є соціальний педагог. Він працює в тісній взаємодії з педагогічним персоналом, здійснюючи діагностичну діяльність, психокорекційні і психотерапевтичні заходи, підтримуючи в спеціальній школі охоронний режим, беручи участь у профконсультуванні. Процес соціального адаптування, соціальної інтеграції також допомагає здійснити соціальний педагог. Його роль особливо виростає на етапі вибору професії, закінчення випускниками школи і переходу в позашкільний період.

Мета цієї статті - розкрити сутність роботи соціального педагога в школі-інтернаті, охарактеризувати особливості цієї роботи, яка спрямована на створення соціально-педагогічних умов для розвитку особистості, висвітлити специфіку організації навчально-виховного процесу в закладах інтернатного типу. Сьогодні зміст соціально-педагогічної діяльності розкривається в процесі соціальної адаптації, профілактики,

реабілітації, ресоціалізації та соціально-культурної анімації певних вікових та соціальних груп [2].

Факт диференціації шкіл-інтернатів із різного роду захворюваннями викликає безліч проблем для тих дітей, які мають водночас декілька видів захворювань. Це стосується і душевнохворих дітей, що мають якісь додаткові порушення: порушення рухового апарату, розумову затримку. Таких дітей багато. Часто дітей із різними порушеннями "виймають" із сім'ї і занурюють у школи-інтернати, не враховуючи того факту, чи готова до цього дитина, тому завжди потрібно дбати про те, щоб усі виникаючі у дитини потреби були задоволені, а проблеми вирішені. Відповідальність за ці дії повинна перекладатися не тільки на сім'ю, а й на соціального педагога, що знаходиться поряд з дитиною в школі -інтернаті.

У нашій країні існують також різні оздоровчі освітні заклади санаторного типу для дітей, які потребують тривалого лікування (санаторні школи-інтернати, санаторно-лісні школи, санаторні дитячі будинки для дітей-сиріт і дітей, які залишились без опіки батьків) [3]. Ці заклади створюються з метою надання допомоги сім'ї у вихованні і отриманні освіти, проведенні реабілітаційних лікувально-оздоровчих заходів, адаптації до життя в суспільстві, соціального захисту і різнобічного розвитку дітей, які потребують тривалого лікування.

Специфіка організації навчально-виховного процесу санаторних шкіл - інтернатів - єдність навчально-виховної і реабілітаційно-лікувальної роботи. Добра навчально-матеріальна база, постійний контроль із боку медичних працівників, сталий режим дня і внутрішній розпорядок, постійне цілодобове перебування учнів у школі надають можливість створити чітку систему психолого-педагогічних та лікувально-оздоровчих впливів на вихованців на уроках і в позаурочний час. Усе це ефективно впливає на їхню соціальну адаптацію.

Кожна спеціальна школа приділяє значну увагу трудовій, передпрофесійній підготовці своїх вихованців. Зміст і форми підготовки залежать від місцевих особливостей: територіальних, етнонаціональних і культурних, від потреб місцевого ринку праці, можливостей вихованців, їхніх інтересів. Сугубо індивідуально обирається профіль праці, включаючи в себе підготовку до трудової індивідуальної діяльності, що, як правило, здійснюється у ході позаурочної діяльності із вихованцями [5].

Позаурочна робота в школі-інтернаті є невід'ємною частиною загального охоронного режиму і головний принцип її організації - свідоме залучення вихованця, його добровільне бажання брати участь у роботі гуртків, секцій, клубів паралельно з лікувально-оздоровчими процедурами. У школі-інтернаті забезпечується найтісніший зв'язок усієї позаурочної роботи з основним навчальним процесом, і не тільки організаційно, а й за змістом. Підлітку чи дорослому з обмеженими можливостями нерідко важко обрати самостійно сферу діяльності, яка цікавить його, тому на допомогу приходять соціальні педагоги і психологи.

Важливо отримати відомості про стан розумової і фізичної працездатності у зв'язку з можливістю займатися тим чи іншим видом праці, про стан емоційно-вольової, сенсомоторної, інтелектуальної сфери; про розвиток мови і комунікативних навичок, значущих для професійної діяльності; про характер змін психологічного і соціально-психологічного статусу людини, пов'язаних із захворюванням, травмою або порушенням розвитку.

Психологи встановили, що люди, які мають природжене або рано набуте порушення розвитку (інваліди дитинства), нерідко травмовані і психологічно. Усвідомлення наявності дефекту розвитку і пов'язаних з ним обмежень призводить до неадекватної самооцінки, травмованості психіки, маргіналізації, обмежень спілкування з

оточуючими. Велику роль відіграє в посиленні і закріпленні негативних стереотипів соціальної взаємодії і спілкування дитини з однолітками або дорослими, що виключає його із життя суспільства [4].

На жаль, хворі діти позбавлені тісного соціального спілкування із здоровими однолітками, внаслідок функціональних обмежень організму; процес розвитку такої дитини протікає пасивніше, він не має такого забарвленого емоційного стану при відкритті чогось нового, невідомого.

Розвиток емоційної сфери дитини, яка виховується і навчається в школі-інтернаті, значною мірою визначається рівнем індивідуально-психологічних особливостей педагогів, лікарів і всіх співробітників навчального закладу. Деякі педагоги, медпрацівники, обслуговуючий персонал рідко вступають у контакти з дітьми, стримані в спілкуванні, неконгруентні, негнучкі в організації міжособистісних стосунків. Недостатній і однобічний розвиток емоційної сфери співробітників школи-інтернату для хворих дітей позначається на розвитку і формуванні їх емоційної сфери.

Реальна практика та експериментальні дослідження в школах-інтернатах свідчать, що для дітей, які виховуються в інтернатних закладах, характерні збочення в спілкуванні з дорослими. З одного боку, діти потребують підвищеної уваги і доброзичливості, з іншого - абсолютне незадоволення цієї потреби. Часта зміна навчально-лікувальних закладів, зміна вихователів, переведення з однієї групи в іншу збіднюють емоційні контакти. Дітям, що навчаються в школах-інтернатах притаманні одноманітність і регламентованість у стосунках. Спілкування тільки з людьми, які теж мають обмеження функцій організму, вузьке коло друзів-однолітків призводить до психологічної та емоційної самотності, замкненості. Водночас діти позбавлені особистого простору й такої необхідної в умовах інтернатного закладу можливості побути на самоті. Тому становлення дружніх взаємовідносин через налагодження довірливого суб'єкт-суб'єктного спілкування є одним із головних завдань соціально-педагогічної діяльності при вивченні параметрів адаптаційного процесу.

Справжні труднощі з'являються у хворих дітей після закінчення загальноосвітнього закладу, коли стає очевидним, що більшість з них погано адаптуються до умов сучасного життя. І тоді інвалідність спричиняє соціальні, психологічні та правові проблеми.

Часто-густо сім'ї, які мають хворих дітей, створюють для своїх дітей тепличні умови - середовище надмірної уваги, дбайливості і турботи. Такі діти в майбутньому теж мають проблеми в соціальній адаптації. Вони не здатні приймати власні рішення, не готові до самостійного життя, легко піддаються негативному впливу, не мають альтернативи своїй хворобі.

Коли така дитина стає жертвою байдужості, злочинності дорослих, пройшовши тяжкі життєві випробування ще у дитячому віці (бо найчастіше страшний діагноз хворобливого стану визначається до п'яти років), за умов неправильного корекційного виховання та навчання вона звикає до ролі жертви, стає пасивною і байдужою, у неї часто розвиваються споживацькі потреби та моральне утриманство.

Одна справа, коли діти, що мають особливі потреби виховання та навчання опинились в умовах розвиваючого навчально-виховного процесу, в атмосфері любові, доброзичливості, терпимості та уваги до кожної конкретної особистості. Але якщо вони виховуються в умовах диктату, відсутності стимулів до ініціативи, самостійності, у них звужені комунікативні можливості, збіднена емоційна сфера.

Інвалідність у зрілому віці також наносить значну психологічну травму, тому що людина нерідко змушена міняти середовище і спосіб життя, коло спілкування.

Посилюється її залежність від оточуючих, нерідко потрібна зміна трудової діяльності, пов'язана з матеріальними і моральними втратами.

Із практики профорієнтаційної роботи відомо, що свій остаточний професійний вибір людина створює тільки в зрілому віці. Робити новий професійний вибір у цей час дуже важко. Для людини з обмеженою працездатністю виправити неправильний професійний вибір особливо важко, тому вже в школі важлива висококваліфікована соціально-педагогічна робота, яка включає поверховий підхід до вибору професії.

Звичайно, соціально-педагогічна діяльність у школі-інтернаті не зводиться до викладеного. Межі статті не дають змоги висвітлити всі особливості проблеми, що включає застосування різних соціально-педагогічних прийомів у роботі з хворими дітьми. У подальшому ці прийоми можуть бути використані соціальним педагогом у своїй професійній діяльності не тільки в школі-інтернаті, а і в центрах, які займаються психокорекційною роботою з різними верствами населення. Їх застосування буде сприяти інтеграції людини з особливими потребами в суспільство, а також її особистісному зростанню.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваль Л.Г., Зверева І.Д., Хлєбїк С.Р. Соціальна педагогіка Соціальна робота: Навч. посібник. - К.: ІЗМН, 1997.-485 с.
2. Социальная работа /Под общ. ред. В.И. Курбатова - Ростов, Н/Д «Феликс», 2000.
3. Социальная работа: Словарь-справочник /Под ред. В.И. Филоненко. - М.: Контур, 1998. -3455 с.
4. Социальная работа с детьми-инвалидами.: Научно-практические рекомендации. – Вып. 1 - Ростов Н/Д, 1998.-86 с.
5. Специальная педагогіка: Учеб. пос. для студ. высш. пед. заведений/ Л.И. Аксенова, Б.А. Архипова, Л.И. Белякова и друг/Под ред. Н.М. Назаровой.- М.: Изд. Центр «Академия», 2000. – 400 с.

УДК: 37.037.1:371.125

СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ РАБОТА ПО ФОРМИРОВАНИЮ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ (ЗОЖ)

Шкуркина В.Н., аспирант

Харьковская государственная академия культуры

Данная статья посвящена проблеме формирования здорового образа жизни: раскрываются основные компоненты и методы пропаганды ЗОЖ, отношения субъекта и окружающего мира, пересматривается содержание физического воспитания в образовательных учреждениях и перевод его на новые принципы развития

Ключевые слова: ЗОЖ, культура здоровья, социальный педагог, физическое развитие, профилактика, педагогический процесс, компоненты физического воспитания.

Шкуркіна В.М. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ (ЗСЖ) / Харківська державна академія культури, Україна.

Стаття присвячена проблемі формування здорового способу життя: розкриваються основні компоненти та методи пропаганди ЗСЖ, ставлення суб'єкта та оточуючого світу, переглядається зміст фізичного виховання в освітніх закладах і переведення його на нові принципи розвитку.